

SECTIO IV.

§ UNICUS. *De remedio quarto generali, quod est jejunium
aliæque carnis castigationes.*

Jejunium, cæterasque corporis afflictationes in spiritu pœnitentiæ assumptas, non parùm conducere ad iram Dei placandam ex Scripturâ sanctâ manifestum est. Dicitur enim Joelis, 2 : « Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et fletu, et planctu. » Quoties filii Israel commemorantur in tribulatione suâ clamâsse ad Dominum, ut illius à se indignationem averterent ; toties quoque ad jejunium tanquàm ad sacrum asylum, et præsentissimum remedium confugisse leguntur. Ninivitas etiam jejunio iratum Numen propitium sibi reddidisse sacra prodit historia.

Si sanctos Patres audire lubet : « Jejunio, inquit Doctor Mellifluus, serm. 4, de Qadr., quo ab ipsis quoque licitis abstinemus, ea nobis, quæ priùs commisimus, illicita condonantur. Quid verò est condonari commissa, nisi jejunio brevi, jejunia redimi sempiterna? Gehennam enim meruimus, ubi nullus unquàm cibus est, consolatio nulla, terminus nullus, ubi guttam aquæ dives postulat, et accipere non meretur. Bonum ergo est et salutare jejunium, quo redimuntur æterna supplicia, dùm remittuntur hoc modo peccata. »

Petrus Chrysologus : « Jejunium, inquit, est vitiorum mors, vita virtutum, pax corporis, membrorum decus ; est jejunium robur mentium, vigor animarum. Est jejunium castitatis murus, pudicitæ propugnaculum, civitas sanctitatis. Est jejunium schola meritorum, ecclesiasticæ

vitæ viaticum salutare. Est jejunium invictus ecclesiasticæ militiæ principatus.

S. Aug. de Jejunio : « Jejunium, dicit, purgat mentem, sublevat sensum, carnem spiritui subjicit, cor facit contritum et humiliatum, concupiscentiæ nebulas dispergit, libidinum ardores extinguit, castitatis verò lumen accendit ; jejunium est frenum appetituum, mortificatio passionum, disciplina vitæ temperantia cupiditatis. Jejunium est frater paupertatis, filius patientiæ, mater castitatis, socius orationis, culter amoris proprii, custos nostri salutis, remedium placandi Deum, et gratiam impetrandi efficacissimum. »

Porrò ex hisce SS. Patrum dictis patet jejunium, sub quo aliæ etiam carnis castigationes continentur, non solum valere ad peccatorum absolutionem, vitiorumque extirpationem, verùm etiam ad virtutum incrementum ac stabilimentum.

Quare pœnitens, qui pro officio suo pro peccatis Deo vult satisfacere, vindictam sumere de inimicis suis, et in spiritu proficere, armetur forti et sancto sui ipsius odio ; hoc est, sumat arma contra propriam carnem suam, exerceat justitiam ; et castiget carnem jejunio, vigiliis, disciplinis, ciliciis, asperitate vestium, duritie lecti, et quæcumque potest vitæ austeritate. His enim mediis non tantum Deo satisfaciet, verùm etiam gloriosorem de hostibus reportabit victoriam, et corpus spiritumque suum vivum faciet templum Spiritûs sancti. Prudentis interim confessarii erit curare, ut hæc omnia pœnitens cum sollicitâ discretionem atque moderationem faciat, ut ita opprimat hostem, ne occidat hominem, et subjectum ipsum perdat, quo ei opus est in cultu divino per agendo. Hanc ob causam voluit Dominus in omnibus antiquæ Legis sacrificiis

offerri sal, ad significandam discretionem et temperantiam in omnibus spiritualibus sacrificiis observandam. Hujus discretionis defectu, ut rectè observavit Ludovicus Granatensis, « multi homines pii defatigati nimium et debilitati in medio itineris deficiunt : quapropter tandem ad recuperandam sanitatem ab exercitiis spiritualibus abstinere, et quod pejus est, ipsam quoque virtutem, quæ ab iis dependet, deserere coguntur. » Ita ille.

SECTIO V.

§ UNICUS. *De quinto remedio generali, quod sunt opera misericordiæ corporalia et spiritualia erga proximum.*

Varia exstant sacræ Scripturæ testimonia, quibus opera misericordiæ commendantur, velut efficacissimum remedium, tum ad impetrandam à Deo remissionem peccatorum, tum etiam ad proficiendum in gratiâ adeptâ, eâque perseverandum usque ad finem. Ex multis accipe hæc pauca sequentia, quæ confessarius sataget diligenter pœnitentibus ob oculos ponere, et inculcare. Tob. 4 : « Ex substantiâ tuâ fac eleemosynam, et noli avertere faciem ab ullo paupere; ita enim fiet ut nec à te avertetur facies Domini. » Item : « Eleemosyna ab omni peccato, et à morte liberat, et non patietur animam ire in tenebras. » Ecclesiastici 29 : « Conclude eleemosynam in corde pauperis, et hæc pro te exorabit ab omni malo. » Danielis 4 : « Peccata tua eleemosynis redime. » Matthæi 5 : « Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur. » Matth. 25 : « Venite, benedicti, etc. Esurivi enim et dedistis mihi manducare, etc. » Luc 11 : « Quod supe-

rest, date eleemosynam; et ecce omnia munda sunt vobis. »

Præclara etiam SS. Patrum in hanc rem testimonia passim obvia sunt, quæ idcirco brevitatis causâ prætermitto. Unicum duntaxat ex S. Chrysostomo adduco, hom. 32, in epist. ad Hebræos : « Tanta est eleemosynæ virtus, tantaque potentia, ut vincula peccatorum dissolvat, fuget tenebras, extinguat ignem, mortificet vermem, expellat stridorem dentium. Huic cum multâ fiduciâ cœli portæ aperiuntur et veluti reginâ intrante, nullus janitorum, aut custodum, qui portis assistunt, audet dicere : Quæ tu es, vel, unde? sed omnes eam suscipiunt. »

Porrò circa eleemosynarum largitionem duplex error omninò vitari debet. Primus est eorum qui testimonia sacræ Scripturæ in commendationem operum misericordiæ adducta, moræ hæreticorum solitariè considerantes, ita fidunt eleemosynis quas largiuntur, ac si illæ solæ ad salutem sufficerent, et hinc in peccatis perseverandi ansam arripiunt : quibus oportet ob oculos ponere illud apostoli, 1 Corinth. 13 : « Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas..., charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. » Alter error est eorum qui existimant eleemosynas in statu peccati mortalis factas, esse prorsus inutiles ad salutem æternam, eò quòd aliquando in concionibus audiverunt nulla peccatoris opera, etsi in specie suâ bona, esse meritoria apud Deum, idque ob defectum gratiæ sanctificantis, quæ esse debet principium operis meritorii. Hoc errore laborantes, instruendi sunt à confessario quòd etsi peccator ante infusionem gratiæ habitualis sanctificantis, non possit largitione eleemosynarum aut aliis bonis operibus de condigno mereri cœlestem gloriam, possit tamen per hæc se disponere ad

remissionem peccatorum et receptionem gratiæ sanctificantis, eamque impetrare, vel etiam mereri merito de congruo latè sumpto, quod non fundatur in condignitate operis, neque in divinâ justitiâ, neque etiam in amicitia hominis ad Deum, et Dei ad hominem, sed in solâ divinâ bonitate ac misericordiâ, secundùm illud Danielis 9 : « Neque enim in justificationibus nostris prosternimus preces ante faciem tuam, sed in miserationibus tuis multis. »

Porro vis illa impetrandi, vel etiam de congruo merendi primæ gratiæ habitualis infusionem, non inest operibus misericordiæ, aliisque quatenus procedunt ex merâ inclinatione naturali subveniendi miseræ proximi, sed quatenus à Spiritu sancto non quidem inhabitante, sed movente cor peccatoris per auxilium gratiæ actualis, originem ducunt, et ad Deum offensum placandum, peccatorique reconciliandum referuntur.

Meritò hic observabit novitius confessarius, inter omnia misericordiæ opera quibus ira divina placari potest, vix ullum injungi posse efficacius quàm voluntariam à proximo illatarum injuriarum remissionem, juxta illud Christi Domini : *Dimittite, et dimittetur vobis.*

SECTIO VI.

§ UNICUS. *De sexto remedio generali, quod est frequens ac legitimus Sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharistiæ usus.*

Frequentem ac legitimum Sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharistiæ usum, esse remedium opportunum et efficax divinæ gratiæ augendæ et in finem retinendæ, ex

ipso fine ad quem Sacramenta illa à Christo Domino sunt instituta, longè evidentius est, quàm ut multis probari debeat. Enimverò, quod ad Sacramentum Pœnitentiæ attingit, etsi finis primarius institutionis ejusdem sit justificatio peccatoris, secundariò tamen etiam ordinatur, et plurimùm valet ad peccatorem, postquàm justificatus est, à relapsu præservandum. Confert quippe præter gratiam habitualement sanctificatam, vel ejus augmentum, jus quoddam ad gratias actuales suo tempore à Deo percipiendas, ad perseverandum usque in finem in spiritu pœnitentiæ, et odio peccati; quæ gratiæ actuales tunc potissimùm conferri solent, cum graviores tentationes animum ad relapsum sollicitantes ingruunt.

Experientia quoque docet multos peccatores consuetudinarios ac inveteratos, frequenti ac legitimo Sacramenti Pœnitentiæ usu, ex integro resipuisse, utique per repetitæ gratiæ sacramentalis efficaciam fortiter adjutos, et contra relapsum roboratos.

Saluberrimum verò consilium est peccatori consuetudinario è pravâ consuetudine penitiùs emergere cupienti, ut uno eodemque semper utatur confessario : tum quia vel ipsâ erubescentiâ naturali retrahetur à pluries committendo peccato, quod eidem confessario pluries foret detegendum; tum potissimùm, quia medicus spiritualis, qui ex præcedentibus confessionibus morbum spiritualem pœnitentis meliùs novit, remedia aptiora et efficaciora facillè applicabit, uti in medico corporali usuvenire solet.

Verùm non tantùm relapsis in mortale peccatum suadendum est, ut sine morâ sese præparare satagant ad Sacramentum Pœnitentiæ, ejusdemque fructum denuò percipiendum, sed etiam in sola venialia relabentibus, meritò

consulitur, ut ea per frequentem confessionem sacramentalem expiare sint solliciti.

Quoad Sacramentum verò Eucharistiæ, illius quoque frequentem ac legitimum usum plurimum conferre ad augendam gratiam sanctificantem patet manifestè ex eo quòd à Christo Domino hoc Sacramentum sit institutum per modum cibi spiritualis, ut eosdem in animâ effectus operetur, quos cibus corporalis producit in corpore; proinde sicut proprius effectus cibi corporalis est augmentum et nutrimentum corporale, ita proprius effectus hujus cibi spiritualis est nutrimentum et augmentum spirituale animæ, quod in conservatione et incremento gratiæ sanctificantis unicè consistit.

Non minùs certum est idem augustissimum Sacramentum cum devotione sumptum, vigorem quemdam spirituales conferre, quo tentationibus obsistimus, et à peccati mortiferi veneno præservamur. Hâc enim ratione à concilio Tridentino, sess. 13, c. 2, appellatur hoc Sacramentum, « antidotum quo liberamur à culpis quotidianis, et à peccatis mortalibus præservamur. »

Quæ cum ita sint, si confessarius advertat pœnitentem post frequentem Sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharistiæ usum nihilò meliorem effici, sed in eadem peccata mortalia eadem ferè facilitate, ac sine emendatione continuò relabi, quid aliud concludere poterit ac debet quàm suspectas esse frequentes illas confessiones et communiones, et ex parte pœnitentis obicem poni Sacramentorum effectui? qui obex nisi poneretur, Sacramenta infallibiliter, et ex opere operato de proximo recensitos effectus conferrent, inter quos non infimum sibi locum vindicat prænominatus vigor spiritualis, quo peccatis obsistimus, et à relapsu cohibemur.

Hinc dùm pro sexto remedio generali suggestimus frequentem Sacramentorum Pœnitentiæ et Eucharistiæ usum consultò addidimus particulas illas, *ac legitimum*; ad denotandum scilicet quòd frequens confessio et communio sine debitâ præparatione ac dispositione nihil prosit, quin potiùs plurimum obsit.

SECTIO VII.

§ UNICUS. *De septimo remedio generali, quod est fuga occasionum.*

Sine hoc remedio, parùm vel nihil juvant reliqua: « Qui enim amat periculum, in illo peribit. » Hinc Spiritus sanctus in Scripturis sacris monet nos *fugere Babylonem*, id est, loca, personas, circumstantias quæ ad peccatum alliciunt. Hinc illa oratio psalmistæ, psal. 118: « Viam iniquitatis amove à me; » non solum iniquitatem, sed etiam viam iniquitatis, à se amoveri postulat, id est occasionem; quia sicut via ducit ad terminum, ita occasio ad peccatum; quod maximè locum habet in materiâ venereorum. Si enim juxta commune adagium occasio facit furem, multò magis luxuriosum et incastum. Unde meritò Apostolus, 1 Cor. 6: « Fugite fornicationem, » id est, sicut interpretes passim exponunt, illecebras et occasiones fornicationis, nempe turpes cogitationes, aspectus, colloquia, consortia; nam peculiare est huic vitio, ut fugiendo potiùs quàm pugnando vincatur, sicut docet Cassianus, Anselmus et alii Patres. Ita Joseph, in prælio castitatis miles novitius, fugiendo à conspectu dominæ suæ, relictoque pallio victor evasit gloriosus; David miles veteranus non fugiendo à conspectu Bethsabeæ turpiter devictus

succubuit. Concors est SS. Patrum in hanc rem sententia; S. Cyprianus : « Nemo diù tutus est periculo proximus. » S. Hieronymus : « Nulla securitas est, vicino serpente dormire. Potest fieri ut me non mordeat; sed potest fieri ut aliquando me mordeat. » S. Augustinus : « Lubrica spes est quæ inter fomenta peccati salvari se sperat; et impossibilis liberatio, flammis circumdari, et non uri. »

Itaque confessarii non infima cura esse debet et sollicitudo, ut non solum præcipiat pœnitentibus fugere occasiones proximas peccati mortalis (quod omnimodæ necessitatis est), verùm etiam, ut pro viribus eos adhortetur ad evitandas, quoad fieri potest, occasiones etiam remotas, et potissimum illas quæ in materiâ venereâ ad proximas aequaliter accedunt. Poterit autem hæc adhortatio congruè fieri proponendo pœnitentibus, nunc præmemorata sacræ Scripturæ testimonia, nunc SS. Patrum verba, nunc exempla eorum qui ex non fugâ occasionum perierunt. Qui verò tractandi sint pœnitentes qui occasionem proximam peccati mortalis fugere renuunt, supra dictum est in primâ parte hujus tractatûs, sectione secundâ, *de occasione proximâ*.

Hactenùs remedia generalia suggestimus, nunc de specialibus adversùs speciales animi morbos sigillatim tractandum superest. Itaque, ut à vitio quod cæterorum origo est, curando exordiamur, sequitur.

SECTIO VIII.

De remediis quibus curari debet vitium superbiæ, et ei annexa ambitio, præsumptio et vana gloria.

§ I. Prænotamina

Ut confessarius tanquàm spiritualis medicus vitio superbiæ, cæterisque ei annexis congruè mederi possit, ante omnia opus est ut illorum naturam, gravitatem et species benè perspectas habeat.

Quare nota primò superbiam, quæ est inordinatus amor propriæ excellentiæ, esse vitium homini quasi hæreditarium à primis parentibus, qui ad fallacem infernalis serpentis promissionem, *eritis sicut dii*, in superbiam elati, se et posteritatem suam miserè perdidit. Non malè à quibusdam dicitur superbia esse in homine primum oriens, et ultimum moriens; in ipsis namque infantibus observare est inclinationem quamdam in superbiam et vanam gloriam; et homo virtuosus, superatis aliis vitiis, cum hoc speciatim usque in finem vitæ dimicare debet, quia ipsis bonis operibus superbia insidiatur, ut pereant. Cæterùm, quod mireris, etsi hoc vitium sit inter homines communissimum, vix invenies qui se eo infectos esse agnoscant; aded subtile est: *Benè practicum et malè cognitum*, ait Sylvester; ideòque difficiliter curatu: quod enim nescit medicina, non curat.

Nota 2º ab ambitione, præsumptione et inani gloriâ superbiam distingui hæc ratione, quòd ambitiosus inordinatè quærat excellentiam in dignitate, præsumptuosus in opere, inaniter gloriosus in famâ et gloriâ, superbus

autem in personâ; adeò ut excellentia dignitatis sit proprium objectum ambitionis; excellentia operis, objectum præsumptionis; excellentia famæ vel gloriæ, objectum inanis gloriæ; excellentia autem personæ, objectum superbiæ.

Nota 3° superbiæ (et eadem ratio est de vitiis annexis) esse peccatum mortale; primò, quandò continet despectum Dei; ut fit dùm quispiam non vult Deo subesse, aut illud bonum quod à Deo habet, existimat à semetipso habere, aut habere ex propriis meritis quod accepit gratuitò.

Secundò, quandò includit notabilem contemptum proximi; ut dùm recusat legitimo superiori subesse, aut instar Pharisæi publicanum despicientis alios æquales aut etiam inferiores despicit.

Tertiò magis generatim, quoties scilicet in eâ, vel ejus objecto quispiam ponit ultimum finem cordis; quod accidit, dùm actu paratus est potiùs peccare mortaliter, ali-quod præceptum divinum vel humanum graviter obligans violando, quàm superbiæ, ambitioni, aut vanæ gloriæ non obsequi. Hâc ratione delinquit mortaliter ambiens officium spirituale, vel temporale, cujus est incapax, et quod non poterit sine notabili damno Ecclesiæ vel reipublicæ administrare: item qui eligit potiùs graviter scandalizare proximum, quàm superfluum ornatum deponere.

Nota 4° omnem superbiæ, etiam illam quæ tantùm est veniale peccatum, sive propter imperfectionem actûs non plenè deliberatî, sive propter materiæ parvitatem, maximè noxiam esse et periculosam; partim quia plurimùm impedit bona spiritualia, partim quia est radix multorum malorum.

Nota 5° juxta observationem SS. Patrum, ac nominatim S. Thomæ, Deum aliquando permittere, ut superbi ruant in peccata luxuriæ ac nefandæ libidinis, ut per hanc humiliati cum confusione resurgant. Ex quo patet, inquit doctor Angelicus, superbiæ gravitas: « Sicut enim medicus sapiens in remedium majoris morbi patitur infirmum in levio rem morbum incidere, ita peccatum superbiæ gravius esse ostenditur ex hoc ipso, quòd pro ejus remedio Deus permittit homines ruere in alia peccata. »

§ II. Remedia assignantur.

His prænotatis pro ampliori notitiâ peccati superbiæ, ad remedia progredimur. Itaque confessarius, cùm pœnitentem hoc vitio laborantem offenderit, pro illius curatione ei injungere poterit 1° ut seriâ meditatione frequenter expendat sacræ Scripturæ loca, quibus Spiritus sanctus superbiæ aliaque ei annexa vitia reprobata ac detestatur; oppositam verò humilitatis virtutem extollit et commendat; ut Ecclesiastici 10: « Initium omnis peccati superbia. » Tobie 4: « Superbiæ nunquàm in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas, in ipsâ enim initium sumpsit perditio. » Ecclesiastici 3: « Quantò magnus es, humilia te in omnibus. » Luc 14: « Omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur. » Matth. 20: Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare. » 1 Petr. 5: « Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam; humiliamini igitur sub potenti manu Dei. »

2° Cùm humilitas, sive contemptus sui (quo superbiæ vitium veluti suo contrario curari debet), nasci

solet ex verissima propriæ vilitatis cognitione, injungi etiam poterit, ut, qui à superbix vitio, quo hactenùs laboravit sanari vel ab eo præservari desiderat, sæpè attento mentis oculo inspiciat ac contempletur quàm vilis sit et quoad corpus et quoad animam. Quoad corpus quidem, quod teste sancto Bernardo priùs sperma fœtidum, nunc saccus stercorum, postea esca vermium. Quoad animam verò, quæ ad omne malum ex corruptione peccati originalis pronissima est, habens in intellectu vulnus ignorantix, in concupiscibili vulnus concupiscentix, in irascibili vulnus infirmitatis, et in voluntate vulnus malitiæ; quæque insuper ad salutariter superandam quamvis tentationem etiam levissimam, et ad quodcumque opus bonum salutare etiam minimum sine speciali Christi gratiâ omninò impotens est et inepta.

3° Juvabit quoque præscribere ut sæpiùs vivâ fide sibi proponat exemplum Christi Salvatoris, ut discat ab eo non superbire, sed humilis esse; qui eùm in formâ Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens; in humili stabulo natus; circumcisis octavo die ut peccator, in officinâ Joseph trigenta annis latitans, filius fabri reputatus, tribus ultimis vitæ annis à scribis et Phariseis, et tempore passionis à militibus despectus, contemptus, derisus ac denique inter duos latrones è cruce pendulus, tanquàm novissimus virorum, factus opprobrium hominum, et abjectio plebis, humiliavit semetipsum usque ad mortem, mortem autem crucis.

4° Ut verò ex his considerationibus efficaciter moveatur superbi animus ad humilitatis amorem et superbix odium, inculcetur ei orationis necessitas, præscribaturque ut quotidie stans temporibus, ac præcipuè tempore sacrificii

missæ ferventi prece idipsum à Deo per humilitatis Christi meritum infinitum postulare non cesset. Quoties insuper per diem superba cogitatio animum pulsaverit, vel se interiùs convertat ad Christum humiliatum, ut ejus exemplo roboratus in humilitate persistat; vel sententiam aliquam Scripturæ sacræ, quâ humilitas commendatur, animo volvat, ut eâ veluti gladio spiritûs omnem à se superbiam propulset adjungendo orationem aliquam jaculatoriam ad divinum auxilium obtinendum: puta, « Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. »

5° Pro remedio autem vanæ gloriæ præter dicta utile fuerit considerare quàm verè sit vana, quæ coram oculis divinis homini nihil potest adjicere; imò quàm sit nociva, quæ non solùm bona opera nostra privat cœlesti mercede, juxta illud Salvatoris: « Receperunt mercedem suam; » verùm etiam optima quæque operantes divinæ ultioni reddit obnoxios: « Deus enim dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent; confusi sunt, quoniam Deus sprexit eos. » Psalm. 52.

SECTIO IX.

De remediis contra superfluum, vanum et lascivum ornatum mulierum.

Cùm ornatus superfluus, vanus et lascivus mulierum pestis sit admodum perniciosus in republicâ christianâ, debent conscientiarum moderatores omnem operam impendere huic malo contagioso penitèns eliminando. Priusquam verò remedia assignemus, more nostro quædam observanda præmittimus.